

Opdracht 50

Leo is plaatjes aan het snijden.
De voorraadplaten gaan met twee tegelijk de machine in.
Van een plaat worden vijf plaatjes gesneden.
De teller staat op 42.
Hoeveel plaatjes zijn er gesneden bij deze tellerstand?

Maak de berekening op een kladblok.

Voorbeeld uit de rekencursus

In februari 2002 is een cursus Nederlands, voor zes werknemers, en een cursus Rekenen, voor acht werknemers, van start gegaan. Groter dan acht deelnemers zullen de groepen niet worden. Er wordt telkens gewerkt met een cyclus van acht bijeenkomsten, waarna uitstroom van deelnemers verwacht

wordt (die hun niveau gehaald hebben) en er nieuwe instroom mogelijk wordt. Over de cursussen zelf willen wij u graag in een later stadium informeren.

* * *

Uit het veld

Stenvert NT2 - bloks ideaal?

Carry van de Guchte

'De Stenvert NT2-bloks woordenschat zijn ideaal na kern 6 van *Lezen doe je overal*' staat er in Alfa-nieuws nummer 4 (2001) in een bericht van een ISK-docente. Dat is mooi, dacht ik toen ik dat las. Kennelijk kan de elementaire leesvaardigheid die de leerlingen dan verworven hebben al ingezet worden voor het leren van Nederlands. Maar toen ik die NT2-bloks nog eens inkeek, vroeg ik me af in welk opzicht ze eigenlijk ideaal zijn.

Ideaal na kern 6 van *Lezen doe je overal*?

De auteurs van de Stenvert NT2-bloks Woordenschat schrijven in de toelichting: 'De bloks kunnen met succes worden doorgewerkt door leerlingen die minimaal eenvoudige zinnen kunnen lezen op technisch leesniveau AVI 2.' Voor leerlingen die net kern 6 van *Lezen doe je overal* hebben afgerond zal dat vaak nog niet het geval zijn.

Aan het eind van kern 6 van *Lezen doe je overal* hebben de leerlingen korte, eenvoudige woorden leren lezen en schrijven,

namelijk woorden met de structuur: medeklinker - klinker - medeklinker zoals *boek* en *lees*. Al op de eerste pagina van Stenvert NT2-blok Woordenschat A komen woorden aan de orde met een structuur die een verder gevorderde leesvaardigheid vereist: *lezen* (met open lettergreep en verdwenen *e*), *kwast* (met klusters van medeklinkers *kw-* en *-st*), *knippen* (met medeklinkercluster *kn-* en verdubbeling van medeklinker) en *verven* (met 'stomme' *e*). De leerlingen zullen deze woorden nog niet meteen na kern 6 correct kunnen lezen. Als het nieuwe, onbekende woorden voor hen

zijn, kunnen ze die dus niet leren door ze te lezen. Daarvoor is hun leesvaardigheid nog te gering. Van uitsluitend zelfstandig schriftelijk werken met deze bloks zullen de leerlingen dan weinig opsteken. Ze zullen de woorden

wel leren als deze uitvoerig mondeling behandeld worden. Het lezen en opschrijven ervan kan dan dienen als schriftelijke verwerking.

lezen

verven

knippen

kwast

het boek

2 Vul maar in.

Wij lezen in een boek

Zij knippen met een s

Jullie verven met een k

Met een kwast v

Een boek l

Met een schaar k

3 Zoek de 6 woorden.

hgikknippenhodu~~j~~vervenjsuldpol
ftgkwasthuhnjhlezenjkshudjhnjhi
lsjuixnhschaariiklboekjdsuiikklsjw

Deel van de eerste pagina van Stenvert NT2-blok Woordenschat A

Van de NT2-bloks kunnen de leerlingen dus woorden leren, ze zijn bedoeld voor taalonderwijs, niet voor leesonderwijs. Het is wel noodzakelijk om daarnaast ook door te gaan met leesonderwijs, dat wil zeggen met een programma waarin de verschillende lees-moeilijkheden achtereenvolgens systematisch aan de orde komen en waardoor het lezen automatischer en in hoger tempo gaat verlopen. Dat kan bijvoorbeeld aan de hand van kern 7 t/m 12 van *Lezen doe je overal*.

Ideaal voor woordenschatonderwijs?

Welke woorden leren de leerlingen van de NT2-bloks Woordenschat? We willen natuurlijk dat de leerlingen woorden leren die voor hen relevant zijn. In de toelichting bij de bloks vertellen de auteurs dat het gaat om

hoogfrequente woorden, die geselecteerd zijn op basis van frequentielijsten. De woorden uit blok A zijn geselecteerd op frequentielijsten uit jaargroep 1/2 van het basisonderwijs, die van blok B uit jaargroep 3/4 en die van blok C uit jaargroep 5/6. Hoogfrequente woorden zijn doorgaans van belang voor leerlingen van alle leeftijden. Van woorden als *lezen*, *knippen*, *boek* en *schaar* zal geen enkele docent betwijfelen of zijn leerlingen die moeten leren. Die paar bladzijden met echte kleuterklaswoorden (blok A, pag. 35/36) kun je makkelijk overslaan. Voor leerlingen in de ISK-leeftijd zijn woorden als *bouwhoek*, *poppenkast* en *poppenhoek* immers niet zo van belang.

Je kunt je wel afvragen of de woorden in de bloks nog relevant zijn om aan te bieden aan leerlingen die de eerste zes kernen van *Lezen doe je overal* hebben doorgewerkt. Die leerlingen kunnen immers al maanden op

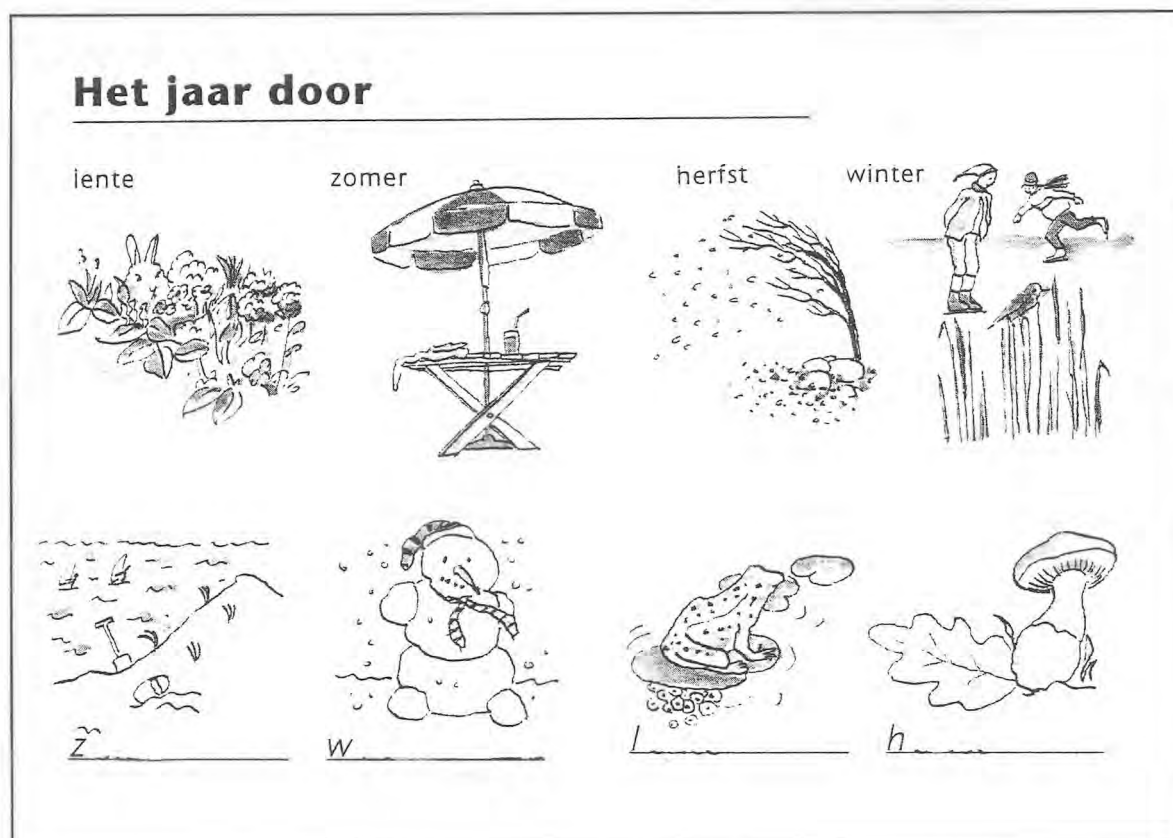
school zitten. Als deze leerlingen mondelinge lessen Nederlands hebben gehad, zullen ze het merendeel van die hoogfrequente woorden al wel kennen en zelf gebruiken. Zij leren er dan dus weinig nieuws van.

De auteurs geven in de toelichting ook aan dat er alleen afbeeldbare woorden in de bloks worden aangeboden. Het is dus zeker niet zo dat je met de bloks volledig kunt voorzien in de behoefte aan woorden voor de leerlingen. Woorden waarvan de betekenis niet met een plaatje weer te geven is, zullen met andere materiaal moeten worden geleerd. Dat zijn soms ook hoogfrequente en relevante woorden, zoals bijvoorbeeld *beginnen*, *kiezen*, *kwijt*, *prima*, *vriend*, *vrij*.

Hoe leren de leerlingen woorden van de NT2-bloks Woordenschat?

Voor het leren van een nieuw woord is het allereerst van belang dat de betekenis ervan aan de leerling wordt duidelijk gemaakt. Dat kan op verschillende manieren, afhankelijk van het soort woord: je kunt een voorwerp aanwijzen, een handeling voordoen, het woord met andere woorden zeggen, het woord vertalen, iets vertellen over het begrip waarop

het woord slaat, enzovoorts. In de NT2-bloks wordt de betekenis van de woorden duidelijk gemaakt door plaatjes. De woorden zijn daarop gekozen en bij veel woorden gaat dat goed, zoals bij *schaar*, *kwast*, *hond* en *stoel*. Moeilijker ligt het al bij woorden die een beweging weergeven, zoals *hollen*, *kruipen* en *vallen* (blok A, pag. 13). Soms schieten de plaatjes echt te kort als semantisering, bijvoorbeeld waar een woord betrekking heeft op complexe begrippen als *lente* of *zomer* (blok A, pag. 59), *het noorden* en *het zuiden* (C 41), tijdsbegrippen (blok B 25, C 59) of rekenbegrippen (C 38/39). Leerlingen die geheel zelfstandig met de bloks werken, zullen niet van alle woorden de betekenis goed uit de plaatjes kunnen afleiden. In de toelichting geven de auteurs ook aan dat het effect groter zal zijn wanneer er een mondelinge instructie aan toegevoegd wordt. Ze geven ook aanwijzingen voor een uitgebreider semantisering door middel van het noemen van kenmerken of door uitbeelden. Sommige begrippen zullen echter gewoon in de reken- of aardrijkskundeles uitgelegd moeten worden, denk ik.

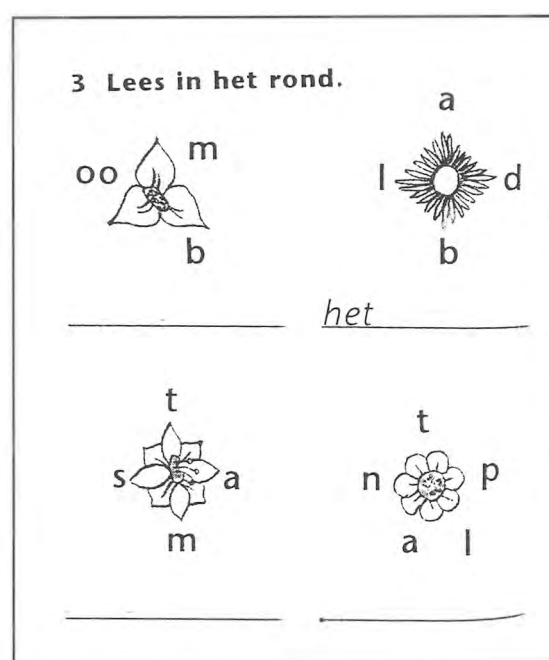
Stenvertbloks NT2-blok Woordenschat - fragment van p. 59: lente - zomer - herfst

Ook de context waarin een woord geplaatst wordt, kan bijdragen aan het begrijpen ervan door de leerlingen. In de NT2-bloks is de context van de woorden minimaal. Het enige is eigenlijk dat de woorden geclusterd zijn in groepjes die met een bepaald thema te maken hebben. Er zijn geen verhalen of vertelplaten. Die groepjes zitten ook wel eens vreemd in elkaar. Wat te denken van de woorden *indiaan*, *zeerover*, *zigeuner*, *fluit*, *piano*, *viool* bij de les 'mensen en muziek' (C 29) of van de woorden *boef*, *dame* en *blinde* tussen woorden voor beroepen als *onderwijzeres* en *groenteman* bij de les 'Mensen werken' (C 45).

Voor het begrijpen van het type afbeeldbare woorden van deze bloks is die context misschien ook nog niet eens zo noodzakelijk, maar het materiaal is door het gebrek aan context ook wel erg kaal en weinig aansprekend. Die armoedige context zal ook zijn weerslag hebben op het onthouden van de woorden. Leerlingen onthouden een woord beter als ze het gehoord hebben in een leuke of spannende context. Ik denk daarom dat de leerlingen het woord *brief* beter onthouden als ze het gehoord hebben in een verhaal - bijvoorbeeld het verhaal over een vrouw die aan een man die niet kan lezen, vraagt haar brief voor te lezen ('Van de meester die niet kon schrijven', Alfa-nieuws 2001, nummer 4) - of als ze zelf een brief van iemand krijgen, dan van een klein zwart-wit plaatje tussen losse plaatjes van andere voorwerpen in een Stenvert-blok (C 18).

Als de leerlingen de betekenis van een woord begrijpen, moeten ze het dus ook nog zien te onthouden. Daarom is het van belang dat ze het woord meerdere keren tegenkomen en dat ze er iets mee moeten doen. De oefenvormen in de bloks zijn dan ook volgens de toelichting 'erop gericht de nieuwe woorden in te prenten.' Dezelfde oefenvormen komen steeds terug. Enkele van die oefenvormen hebben iets met de betekenis van het woord te maken, zoals het woord invullen in een zin (als daarbij tenminste de zin gelezen wordt en niet alleen de gegeven eerste letter van het woord wordt aangevuld) of het goede woord kiezen bij een plaatje. Wat opvalt is echter dat de meeste oefeningen gericht zijn op de vorm van de woorden en niet op de betekenis. Met de betekenis van de woorden hoeven de leerlingen in veel gevallen niets te doen. Ze moeten simpelweg het woord overschrijven, letters ervan aanvullen, het woord zoeken in een regel letters naast

elkaar, het invullen in hokjes van een puzzel zonder omschrijving of lettergrepen bij elkaar zoeken. Heel vreemd is de steeds terugkerende oefenvorm 'Lees in het rond'. De letters van een woord, bijvoorbeeld *boom*, staan door elkaar om een tekeningetje heen (A 18). De leerlingen moeten er het woord *boom* van maken. Het tekeningetje geeft echter iets anders weer dan de betekenis van het woord, in dit geval een bloemetje. Wat leren de leerlingen hiervan? Dat *boom* het woord is voor *bloem*? Raken ze zo niet in de war?

De oefening Lees in het rond (pag. 18)

Het woordenschatonderwijs dat de leerlingen met deze bloks krijgen heeft dus nogal wat beperkingen door het semantiseren door middel van plaatjes, door het vrijwel ontbreken van context en door de vormgerichte oefeningen.

Ideaal voor zelfstandig werken?

In een ISK- of andere alfabetiseringsklas zitten vaak leerlingen met uiteenlopende niveau's. Het is van groot belang dat de leerlingen een deel van de lestijd zelfstandig kunnen werken, terwijl de docent met andere leerlingen werkt. In de toelichting schrijven de auteurs dat 'de bloks zo zijn ontworpen dat ze grotendeels leerkracht-onafhankelijk zijn te verwerken' en dat de leerkracht ze kan inzetten 'als middel voor zelfstandige woordenschatverwerving'.

Maar als we samenvatten wat in de vorige twee paragrafen van dit artikel is gezegd, zal blok A voor leerlingen die net kern 6 van *Lezen doe je overal* hebben door-gewerkt, nog te moeilijk zijn qua leesniveau om er zelfstandig mee te kunnen werken. En ook al kunnen de leerlingen al veel beter lezen dan voor deze bloks vereist is, dan nog zullen ze er waarschijnlijk weinig nieuwe woorden mee leren als ze uitsluitend zelfstandig met de bloks werken. Beter is het als de docent er mondelinge instructie aan koppelt. De auteurs geven in de toelichting suggesties voor het mondeling behandelen van de woorden. Maar ook met mondelinge instructie blijft het een beperkt soort woordenschatonderwijs. Lang niet ideaal dus, deze NT2-bloks Woordenschat, en alleen nuttig als ze zijn ingebed in

een breed geheel van taal- en leesonderwijs, waarin ook niet-afbeeldbare woorden, rijke contexten en betekenisvolle oefenvormen zijn opgenomen.

Literatuur

Werkgroep NT2 o.l.v. Nico van Beusekom, *NT2-blok Woordenschat A, B en C*. Stenvertbloks. Bekadidact, Baarn.

Over woordenschatdidactiek:

M. Verhallen en S. Verhallen, *Woorden leren, woorden onderwijzen*. Hoevelaken, CPS/UvA, 1994.

Ook uit veld kwam hierop de reactie van Henny Jellema, Lieven de Keyschool te Haarlem.

Ik gebruik de Stenvertbloks wel na kern 6 van *Lezen doe je overal*.

Wat het technisch lezen betreft

De obstakels die Carry van de Guchte schetst doen zich allemaal voor en de leerlingen kunnen de bloks zeker niet zelfstandig correct lezen. Lezen leren gaat bij isk-leerlingen trouwens wel anders dan bijvoorbeeld bij kinderen uit groep 3 van de basisschool. Als ze eenmaal het klank-tekenprincipe door hebben, willen ze betekenissen weten en houden ze "zich niet meer aan het boekje". Plaatje-woordje van Stenvert geeft ze concreet en overzichtelijk de betekenis. Ze snappen inmiddels wel dat de tekens die naast de plaatjes staan de codering van het woord zijn. De makkelijke woorden lezen ze zelf, de moeilijke komen ze vragen.

Bij kern 7 –12 van *Lezen doe je overal* missen ze in de leesboekjes veel betekenis. Die narigheid begint al in kern 6. Daar staat dat hele leuke verhaaltje van de duif en de mier. Ik heb nog geen leerling gehad die zonder veel hulp de gein van dit stukje tekst onderkende. De Stenvert-bloks zijn bedoeld voor taalonderwijs. Daar gebruiken wij ze dan ook voor. Maakt het veel uit hoe je 't noemt?

Wat het leesonderwijs betreft

Na kern 6 geven wij in ieder geval *Beter lezen* en *Rosetta Stone* (met name het leesonder-

deel!) op de computer en lees-oefeningen met de *Edu-roms*. Ook gaan we wel verder met *Lezen doe je overal* en we lezen ook de gewone boekjes van *Veilig Leren Lezen*. Met de Stenvert NT2-bloks werken ze gemiddeld anderhalf uur per week. Wat ze zelf veel te weinig vinden, overigens. Ze vragen ook vaak of de bloks mee naar huis mogen. Daar gaan ze dan de woordjes zitten leren.

We willen woorden leren die voor leerlingen relevant zijn, schrijft Carry van de Guchte. Dat hoor ik niet alleen in dit verband. Het wordt ook tot in den treuren besproken in het vervolgonderwijs van isk-leerlingen (scholen voor voortgezetonderwijs, leer-, en beroeps-trajecten). Ik heb wel eens de indruk dat het daar over niks anders gaat. Maar ik zou niet weten hoe ik als eenvoudig docent NT2 dat voor mekaar moet krijgen. Woordenschat laat zich niet in kilo's uitdrukken en ontwikkelt zich niet lineair. Ik moet dan kunnen vertrouwen op deskundigen en dat doe ik in het geval van de Stenvert NT2-bloks ook maar. Ik ben nog geen methode of boek tegengekomen waarbij ik op zekere momenten niet dacht: "Hebben ze dat nou echt nodig?" Dat hou je altijd. En wat de bouwhoek en de poppenhoek betreft, het zijn wel twee heldere voorbeelden van samengestelde woorden. Mijn leerlingen vinden ze makkelijker dan de voordeur.

Woorden die niet met een plaatje zijn weer te geven (beginnen, prima, kwijt, vriend) zullen met ander materialen moeten worden

Wat de oefeningen "Lees in het rond" betreft, onderschrijf ik de kritiek van Carry van de Guchte. Ik heb al die oefeningen met typex wit gemaakt.

Leerlingen vinden de Stenvert NT2-bloks heel erg leuk en werken er erg graag mee. Nu is het niet zo dat daarmee meteen het overtuigende bewijs is geleverd dat het ook goed materiaal is, maar het helpt wel natuurlijk.

Omdat ze zo overzichtelijk zijn. Ze voorzien in wat de leerling graag wil leren al staat ons bij verstandig leren iets heel anders voor ogen. Carry van de Guchte zegt dat deze Stenvert-

Misschien is het woord ideaal wat te sterk uitgedrukt voor de Stenvert-bloks, maar ik denk dat Carry van de Guchte isk-leerlingen onderschat als het gaat om hun geheugen voor inprenting van losse woorden en overschat als het gaat om hun verbeeldingskracht.

* * *

Hieronder kruiswoorden van pagina 1 van de *Stenvert NT2-bloks Woordenschat A* (zie de illustratie op pagina 6 voor de woorden waaruit gekozen kan worden).

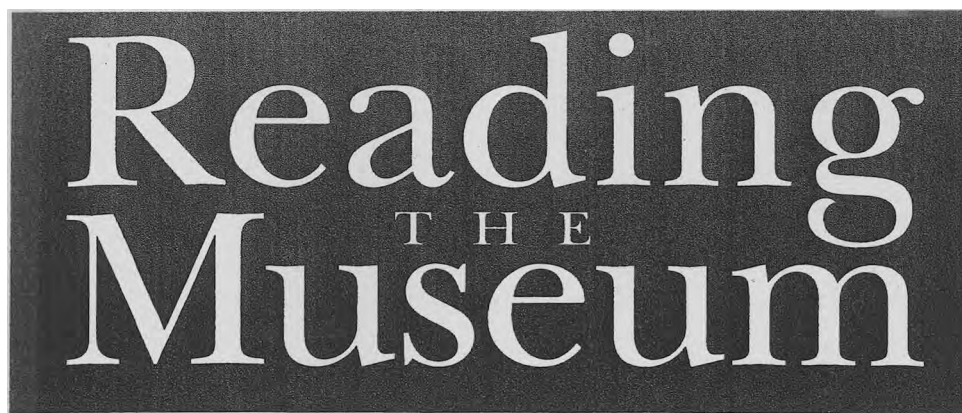
4 Kruiswoorden.

The crossword puzzle grid is shown with the following letters filled in:

- Row 1: k
- Row 2: a
- Row 3: ch
- Row 4: t
- Row 5: v
- Row 6: l
- Row 7: z
- Row 8: n
- Row 9: oe
- Row 10: n
- Row 11: p
- Row 12: p
- Row 13: n

Aanleiding tot onderstaand verslag van museumprojecten in Canada was het bezoek van Maria Lopes aan Amsterdam. Op 22 januari gaf zij een lezing over het werken met alfabetiseringsgroepen in musea. Maria Lopes is educatief medewerker van de Vancouver Art Gallery.

Uit het veld

THE LITERACY PROGRAM OF THE CANADIAN MUSEUMS ASSOCIATION

Het museum lezen Ineke van de Craats

Mensen die weinig of niet lezen en schrijven, horen doorgaans niet tot het publiek dat musea bezoekt. Een laag inkomen, een lichamelijke handicap, het van huis uit niet gewend zijn, alles speelt een rol. Musea zijn er echter voor iedereen en wat er bewaard en getoond wordt, zou dezelfde diversiteit moeten hebben als er interesses onder de bevolking zijn, van autochtone alfabetiseringscursist tot geschoolde inburgeraar.

Museumproject

Bovenstaande overwegingen waren in Nederland reden om een museumproject te richten op nieuwkomers in de samenleving (zie de nummers 105 en 112 van LES). Als deze groepen de drempel van het museum over geholpen worden, kunnen ze ontdekken dat museumbezoek een vorm van ontspanning is, dat je er mooie of interessante dingen kunt zien of dat je je nieuwe omgeving beter gaat begrijpen. Musea kunnen ook iets leren van deze groepen: wat hun interesses zijn en hoe collecties gepresenteerd moeten worden om deze groepen aan te spreken.

Het idee van de interculturele museumprogramma's voor NT2-cursisten komt uit Engeland en Canada waar volwassenen-educatie in musea al iets vanzelfsprekends is geworden. In zo'n project werken docenten, educatieve medewerkers van het museum en cursisten samen. Vaak komt er ook een gezamenlijk product van die drie groepen tot stand, bijv. een boek of een brochure. Het is dan ook meer *leren*, wat je met elkaar en van elkaar doet, dan *educatie*, wat een eenzijdig verkeer van het museum naar de bezoeker suggereert. Het voornaamste doel van het Canadese project is om geletterdheid in enge en brede zin te bevorderen door tussenkomst van musea. Van dat project doen we hier verslag.